

Buletin de ISTORIA PRESEI

Director:
CONSTANTIN POENARU

ISSN 2359 – 778X

ISSN-L 2359 – 778X

Din sumar:

- **Despre ARIP – fără mânia și fără părtinire**
- **Pe urmele materialelor publicate: Din nou despre „Flacăra” de la 1932**
- **Tipărituri râmnicene pentru sârbii ortodocși (I)**
- **Gazetari care au fost: Marilena Tutilă (1943-2011)**
- **1 Mai - un alt fel de “Paște” în presa românească dinainte de 1989**
- **Aniversări întârziate. Simion-Petre Cichirdan**
- **Primele fanzinuri SF editate de Ștefan Ghidoveanu**

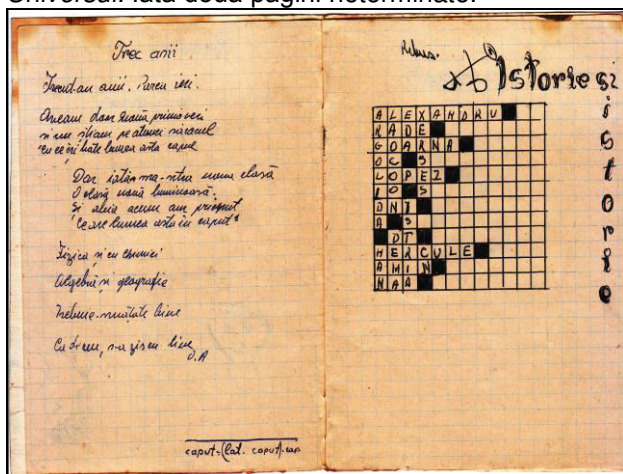
● Ziarul “Orizont” (Rm.Vâlcea): nr.10 din 30 aprilie 1968 și nr.1866 din 29 aprilie 1977 ●

Buletin de ISTORIA PRESEI

Publicație lunară a Centrului Român de Istorie a Presei,
primul institut particular de studii și cercetări, creat oficial la 24 ianuarie 2014

Ne scriu Cititorii

• **Alexandru Omeag (București):** Așteptăm încă materialul promis. Până atunci te urmărim în *Lumea* și *Periscop*. Am găsit și câteva pagini din numărul de probă al „revistei” cu care vroiai în 1969 să rivalizezi cu revistele mele manuscrise *Balenele*, *Rebus*, *Universul*. Iată două pagini neterminate.

• **Iulian Boldea (Târgu Mureș):** Neobositul și mereu atentul universitar ne-a răspuns prompt după primirea BIP nr.4, pe care îl apreciază ca fiind „activ, bine informat, obiectiv”. Ne-a trimis totodată, în format PDF, revista *Alpha* pe care o editează sub egida Institutului de Studii Multiculturale, precum și o carte apărută la Editura Arhipelag XXI, al cărei director este. Prezentăm noua revistă *Alpha* chiar în acest număr, precum și editorialul „Despre cititor”.

• **Petre Cichirdan (Rm.Vâlcea):** Vă mulțumim pentru că ne-ați trimis articolul scriitorului Constantin Zărnescu din Cluj-Napoca. Este foarte interesant. Îl vom publica de îndată ce se termină perioada de embargou sub care se află. Ne-am permis să vă dedicăm un articol aniversar, prin care să vă mulțumim pentru munca dv. de neobosit “făcător de gazete”.

• **George Anca (București):** Din diverse motive, nu am putut da curs amabilei dv. invitații de a aduce Grupul nostru de Istorie a Presei la Clubul Cultural Calderon și de a începe seria de prelegeri-evocări privind „Istoria presei bucureștene”. De-acum vine vara, vin căldurile și concediile. Cui îi mai „arde” de trecutul jurnalistic de pe malul Dâmboviței? Să o lăsăm pe toamnă, când vom reveni de pe unde vom colinda și când revin și studenții din vacanță, cărora vrem să ne adresăm cu precădere.

• **Ion Soare (Rm.Vâlcea):** Reproduc din mesajul tău: „Am primit numărul 4 al revistei, pentru care îți mulțumesc foarte mult. Te felicit din toată inima, publicația e făcută profesionist, se vede clar că-ți place ceea ce faci și te străduiești să iasă un lucru cât mai bun. E diversificată (rămânând, totuși, “la obiect”!) și vioaie, atrăgându-te la citit. Se “ghicesc” “statele” vechi pe care le ai în domeniu! Ți-o voi prezenta (și eu) în numărul următor al revistei *Forum-V*”.

• **Maria Danilov (Chișinău):** Ne bucurăm că a fost f. bine organizat Congresul Presei. Ziceți că “au fost de toate...” și că “manifestarea cu tot greul a fost în spatele dlui Cătălin Negoită, care de unul singur a făcut față la toate.” Mulțumim pentru promisiunea cu “tânărul promițător”, pe care “neapărat îl voi îndemna să scrie pentru BIP”.

Către Cititori!

Vă așteptăm gândurile, opiniile, sugestiile, criticile și colaborările cu cea mai mare dragoste. Fiți alături de noi! Fiecare informație despre trecutul publicațiilor sau ziaristilor, al radio TV sau tipografiilor constituie încă un grăunte uriaș pus la temelia Istoriei Presei.

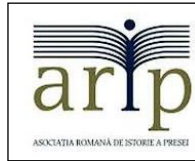
NU UITAȚI: Ne puteți citi zilnic și pe site-ul culturaarsmundi.ro.

Despre ARIP – fără mânie și fără părtinire

Am vrut să nu mai abordez subiectul ARIP, dar sunt lucruri pentru care mi-am dat demisia din Asociația Română de Istorie a Presei și care nici astăzi – la aproape șase luni de zile – nu s-au rezolvat. Ceea ce am semnalat atunci este valabil și astăzi. **ARIP este o asociație moartă, fără altă activitate decât Congresul anual.** Iar ediția din acest an nu s-ar fi ținut, poate, fără „scandalul” făcut de mine la președintele Ilie Rad pe la mijlocul lunii ianuarie, când am și demisionat din Asociație în semn de protest față de modul de conducere haotic, în salturi, fără autoritate și pricepere managerială.

Site-ul www.arip.ro este „casa” Asociației Române de Istorie a Presei, cartea de vizită a acesteia. Dacă o casă e îngrijită, curată, fără stricăciuni, fără țigle lipsă de pe acoperiș, fără geamuri sparte și garduri gata să se prăbușească, fără gunoaie nemăturate, vechi de câteva luni - atunci înseamnă că oamenii din acea casă sunt gospodari, harnici și pricepuți. Dacă totul pare ruinat și lăsat în paragină – atunci ori stăpânii „casei” nu se înțeleg între ei, ori sunt leneși, ori fără pricepere, ori fără dorință de a conduce cum se cuvine o gospodărie.

Domnul Ilie Rad, distins profesor universitar de jurnalistică la Cluj-Napoca, a fost ales și reales ca președinte al ARIP la toate adunările generale ale asociației ținute odată cu congresele anuale ale acesteia, deși asociația a apărut la inițiativa universitarului bucureștean Marian Petcu. Dânsul afișează un bun-simț remarcabil al relațiilor interumane, mai ales când e vorba de culturale. În calitate de manager al ARIP spun că lipsa de „viață” a site-ului ARIP președintelui, care are drept administrative, numai cadre didactice care are încredere. Oameni dotați poate dar nepricepuți în rezolvarea treburilor mărunte, concrete, de rutină, precum efectuarea unei evidențe clare a membrilor ARIP, ținerea unui contact permanent cu aceștia, găsirea și altor căi de creștere a veniturilor asociației, în afara cotizației anuale, actualizarea permanentă a site-ului oficial cu date la zi, recrutarea de noi membri, organizarea unor simpozioane regionale de istorie a presei etc.

niște personalități cu anumite responsabilități însă se comportă destul de autoritar și autarhic. Nu și chiar a Asociației în sine se datorează doar colaboratori, chiar și la treburile organizatorice și universitare, masteranzi și doctoranzi - singurii în

pentru activități didactice și de cercetare științifică,

Au trecut șase ani de la înființarea ARIP și mai sunt încă destule obiective, așa cum apar ele trecute pe site-ul asociației, la care ar trebui să se lucreze mai intens, cum ar fi:

- *încurajarea unui schimb internațional de materiale științifice la nivel instituțional și înlesnirea unei racordări eficiente la mediile științifice internaționale ale cercetătorilor români;*
- *stabilirea unor legături și a unor colaborări cu alte instituții și asociații cu profil înrudit din țară și străinătate prin organizarea de sesiuni de comunicări și conferințe;*
- *sprijinirea și stimularea oricăror acțiuni de cercetare și studiu al disciplinei prin acordarea de burse;*
- *constituirea unei biblioteci care să ofere posibilitatea consultării unor lucrări și periodice de specialitate;*
- *realizarea unui muzeu al presei românești;*
- *publicarea de traduceri de specialitate, precum și a unor lucrări originale, sub formă de volume.*

Ce aflăm de pe site despre activitatea ARIP?

● Că în perioada 4-5 aprilie 2014, va avea loc, la Galați, cel de-al VII-lea Congres Național de Istorie a Presei. **Deși au trecut aproape două luni, nu sunt date despre desfășurarea acestuia, nici fotografii.**

● Sunt postate copertile a 11 numere din *Revista Română de Istorie a Presei*, adică până la nr.1 (11) 2011 inclusiv, **deși între timp au mai apărut încă trei numere, ultimul fiind nr.2 (14) 2013**, difuzat înainte de Congresul de la Galați. Din păcate, doar nr.1, 2, 3 și 6 pot fi consultate în PDF. La nr.4 e indisponibilă până și imaginea copertei.

● Există o fototecă interesantă privitor la congresele ARIP, **dar și aceasta se oprește la Congresul de la Chișinău, din 2012. NIMIC – de la București și Galați.**

● Sunt postate și copertile a trei volume intitulate generic *Studii și cercetări de istorie a presei* și care cuprind o selecție din lucrările prezentate la Congresele de la Macea-Arad (2008), Iași (2009) și Pitești (2010). Cărți care te îndeamnă să le citești cu mare atenție, **dar nu poți afla nici măcar sumarul acestora, nu mai vorbesc de întregul conținut în PDF.**

Cât despre alte activități desfășurate de membrii ARIP, fie și individual, nu sub egida și în organizarea Asociației – nicio vorbă pe **site-ul oficial**. Ele sunt, desigur, dar atâta vreme cât nu sunt consemnate ca atare, înseamnă, paradoxal, că...**nu există!**

Pe urmele materialelor publicate

Din nou despre “Flacăra” de la 1932

Scriam în numărul anterior al **Buletinului de istoria presei** - nr.4, aprilie 2014 – despre o publicație practic necunoscută cercetătorilor de astăzi, cumpărată dintr-un anticariat. E vorba de ziarul *Flacăra*, subintitulat “Organ de luptă muncitorească” și apărut la București în 18 iulie 1932, în 4 pagini, format mare 62x44 cm.

Susțineam acolo că periodicul respectiv nu se regăsește înregistrat în vol. V (1931-1935) din *Publicații periodice românești*, editat de Academia Română, nici în monumentală *Istoria jurnalismului din România în date* (coord. Marian Petcu, Ed. Polirom, Iași, 2012, 1414 p.) și nici în uriașa bază de date din *Catalogul colectiv românesc RoLiNest*, care cuprinde inventarele marilor biblioteci universitare din București, Iași, Cluj, Timișoara, Sibiu și Suceava, ca și cele ale Bibliotecii Naționale a României (BNR) sau ale Bibliotecii Academiei Române (BAR).

Fiul meu, Cristian Poenaru, el însuși cercetător al trecutului jurnalistic românesc (e drept, îndeosebi al celei sportive), m-a întrebat dacă am verificat în vechile și jerpelile cartoteci ale fișierului cu “Publicații periodice” de la BAR, căci a constatat că există mari neconcordanțe între “fapticul” cu titlurile catalogate aici și “scripticul” existent în *RoLiNest*. În plus m-a trimis să mă uit și în demult uitata lucrare a lui Titu Georgescu și Mircea Ioanide din 1963 - *Presa PCR și a organizațiilor sale de masă. 1921-1944* (*Prezentare bibliografică*).

Recunosc: **am greșit, m-am grăbit**. Am nesocotit cea mai importantă axiomă a gazetarului serios: **să verifice orice informație din trei surse!**

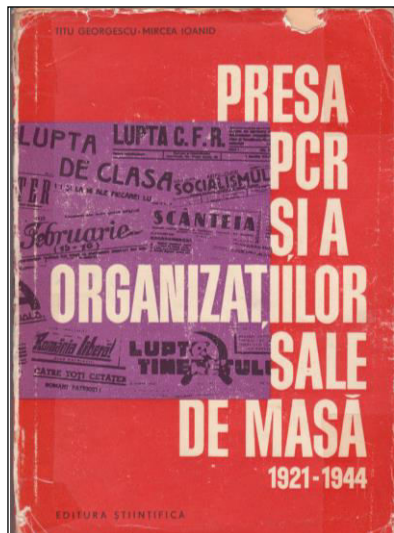
Caut febril *Presa PCR* în biblioteca proprie și o găsesc aruncată într-un colț prăfuit: Ce vreți, m-am contaminat și eu de unele prejudecăți rușinoase și inoportune ale noilor mentalități postdecembriste! Bine că nu am aruncat cartea la gunoi, cum au făcut o serie de biblioteci publice.

La pagina 186 găsesc, într-adevăr, prezentat nr.1 al publicației, cu mențiunea că e singurul identificat la Biblioteca Academiei. Descrierea cuprinsului este făcută de pe poziția ideologiei comuniste a vremii: “Organ legal de presă, gazeta supune unei critici necruțătoare orânduirea burghezo-moșierească,

monarhia exploataoare, partidele și curentele politice reacționare și cu deosebire fascismul”. Pe lângă articolele semnalate de noi în nr. anterior al **BIP**, mai sunt menționate și alte materiale, precum “De la Iorga la Vaida. Rolul bancherilor francezi” (în p.1), “Să evităm manifestările șovine”, “Intervenții la rege?”, “Cum pot scăpa țărani de foame, asuprire și nevoi”.

Deși în *Presa PCR* se spunea că s-ar fi consultat nr.1 al ziarului, singurul apărut, la BAR, noi am găsit la fișier doar mențiunea că publicația se afla (conform notei din 1961) la Biblioteca Institutului de Istorie a Partidului, la BAR nefiind decât o rolă microfilmată (Mp.121). Nu știm unde au ajuns publicațiile comuniste, muncitorești și socialiste de la fostul Institut de Istorie a Partidului. Cert e însă că noi avem în Arhiva de Presă un exemplar din *Flacăra* nr.1/1932, original, pe hârtie. Poate – singurul care mai există și care poate fi cercetat de către cei interesați.

Constantin POENARU

Gazetari care au fost Marilena Tutilă (1943-2011)

de Constantin Poenaru

Aflu cu mare întârziere de la prietenul meu, poetul și gazetarul Nicolae Sârbu, din Reșița, că a murit Marilena Tutilă, fosta noastră colegă de la ziarul *Orizont* din Rm.Vâlcea din anii 1971-1973. A murit în octombrie 2011, dar prins în vârtoarea problemelor zilnice nu am băgat de seamă, mai ales că din 2007 trăia retrasă într-un Centru de persoane vârstnice din Bistrița, aproape de locurile natale. Avea 68 de ani. Ultimele vești despre ea le-am găsit în niște ziare bistrițene de acum cinci-șase ani, care îi anunțau apariția a două volume de povestiri, ca și participarea, sporadică, la Cenaclul literar „George Coșbuc” sau la alte manifestări culturale.

Pe Marilena am cunoscut-o în toamna lui 1971, când m-am angajat la ziarul județean din Râmnic, oraș care abia devenise centru de județ după reforma administrativă din 1968, încercând să scape de vechea imagine patriarhală de „oraș al pensionarilor”. Terminase Filologia la Cluj, ca și Sârbu, în anii șaizeci, la școala serioasă și cu ștaif de la Universitatea transilvană „Babeș-Bolyai”, îi cunoscuse pe Augustin Buzura și Dumitru Radu Popescu, pe Leonida Neamțu, ca și pe alți scriitori clujeni din preajma cenaclului literar de la revista *Tribuna*. Aducea cu ea, până și în scrisul cotidian, ceva din rigoarea ardelenescă. De la simple notații despre cine știe ce eveniment cultural mărunț până la cronicile literare sau teatrale, ea pune nu doar suflet și talent gazetăresc, ci și inteligență și foarte multă cultură, acumulată nu doar din nesfârșite lecturi și lungi ani de studii, ci și de la părinții săi, la rândul lor profesori.

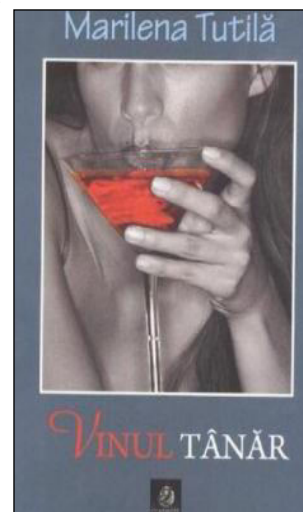
Sârbu m-a atras în grupul său de prieteni apropiați, alături de Marilena Tutilă și Iulian Model. Acesta venea de la o facultate din Moldova, și era nu doar tobă de carte, ci și un împătimit al lecturii presei străine, câtă ajungea la noi. În fiecare dimineață trecea pe la chioșcul de ziare de pe peronul gării, unde aranjase să i se oprească *Le Monde*, *Le Figaro* sau *L'Humanité*, pe care le sorbea, împreună cu Marilena, ca și pe cafeaua și țigările nelipsite de pe biroul lor. Toți trei am petrecut împreună multe nopți albe, citindu-ne unii altora ultimele creații literare sau discutând despre noi articole sau rubrici pe care voiam să le publicăm în ziar sau în suplimentul cultural al acestuia, comentând în șoaptă emisiunile culturale ale Monicăi Lovinescu și Virgil Ierunca, pe care le ascultam cu fereală la Radio „Europa Liberă”.

După plecarea mea la București, Marilena Tutilă a părăsit și ea ziarul *Orizont* din Râmnicu Vâlcea și s-a mutat în Capitală, mai ales că aici era și buna sa prietenă poeta Florica Mitroi. A lucrat în mai multe redacții, mai întâi la revista pentru străinătate a Agerpres, *Actualitatea românească*, apoi la revista *Femeia*, iar după 1989 la *Tineretul liber*, la organul guvernamental *Vocea României*, dar și la revistele controversate *Europa* lui Ilie Neacșu și *România Mare* a lui Corneliu Vadim Tudor.

Anii aceștia de intensă și agitată activitate gazetărească nu i-au dat răgazul să își definitiveze proiectele literare. Așa că va debuta editorial destul de târziu, cu volumul de proze *Cerbii înfrânți* (Ed. Barna's, 2007), urmat de *Vinul tânăr* (Ed. Charmides, 2009), bine primite de cititori, care regăseau în prozele scurte multe din temele foiletoanelor publicate în revista *Femeia*.

Au vorbit și au scris elogios despre M. Tutilă scriitori precum Olimpiu Nușfelean, Virgil Rațiu, Gavril Țarmure, Al.C. Miloș, Doru Cosma, Radu Barna.

În necrologul din *Mesagerul de Bistrița-Năsăud*, colegii de breaslă o caracterizau astfel: „Era un om deschis, așezat, care nu agreea găștile literare pe interese meschine; avea o vorbă bună și un sfat competent pentru colegii mai tineri din domeniul scrisului.”

Numere speciale de 1 MAI

• Un alt fel de „Paște” în presa românească dinainte de 1989 •

Scriam în nr.4 din aprilie a.c. al BIP că „*există tradiția în presa românească, încă de la începuturile ei, ca ziarele să îmbrace cu anumite ocazii haine fastuoase, deosebite de restul zilelor. Sunt numere speciale, cu conținut adecvat, anume pregătite pentru marile sărbători naționale sau creștine.*” Prezentăm atunci două **numere de Paște** ale ziarelor *Timpul*, nr.2140 de duminică 25 aprilie 1943, și *Ardealul* din data de 6 mai 1945.

Practica aceasta gazetărească a mai fost îngăduită doar câțiva ani după instaurarea regimului democrat-popular al dr. Petru Groza, fiind înlocuită după 1950-1952 cu alta nouă, mai laic-atee. Astfel, marile sărbători creștine din tradiția poporului român au început să fie „uitate” de către politicrucii culturali care conduceau presa. În locul lor au apărut „noi sărbători”, precum 7 Noiembrie, 1 Mai, 30 Decembrie, 23 August.

Gazetele românești îmbracă din nou haine fastuoase cu ocazia acestor sărbători specifice noii ideologii muncitorești și comuniste. Numai că simbolurile creștine sunt înlocuite de cele laice. Conținutul publicațiilor respective este adecvat corespunzător, dar macheta generală a paginilor rămâne oarecum aceeași ca în perioada interbelică: *un desen* – de data asta cu multe flamuri roșii, siluete de sonde, tractoare sau diverse construcții, *reportaje* despre oamenii muncii din diverse sectoare de activitate, *fotografii* ale frunzașilor în întrecerea socialistă, *editoriale* „mobilizatoare”, *poezii* patriotice, semnate atât de unii poeți consacrați, cât și de condeieri muncitori sau țărani, „mesageri ai vremurilor noi”.

Acest tipic al numerelor speciale scoase cu ocazia sărbătorilor comuniste va dăinui până la revoluția din decembrie 1989, când presa va porni pe un nou făgaș, recuperând doar parțial vechile sărbători creștine.

Rămân neschimbate „calupurile” de caricaturi, epigrame, schițe și versuri satirico-umoristice.

În pagina 1 a acestui nr. din BIP am reprodus două numere speciale ale gazetei *Orizont* din Rm.Vâlcea dedicate zilei de 1 Mai, denumită oficial când „Ziua internațională a Muncii”, când „Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc”, când scurt „Ziua Muncii”.

Se observă festivismul machetei, poezia cu temă patriotică și desenele sugestive. Cel din 1968, mai artistic, mai puțin „angajant”, cel din 1977 cuprinzând toate semnele unei semiotici politice clare: stema României, dar și a PCR, schelele unor construcții industriale, o retortă chimică uriașă, falduri de drapele, dar și flori de mai.

O nouă revistă la Tg. Mureș – „ALPHA”

Neobositul și multivalentul cercetător al fenomenului literaturii **Iulian Boldea** de la Universitatea Târgu Mureș ne trimite primul exemplar (nr.1-2-3, 2014) dintr-o nouă revistă de cultură intitulată *Alpha*, al cărei redactor-șef este. O publicație elegantă, ca tipar, grafică și conținut, cum rar mai vedem astăzi la noi în România, editată de Institutul de Studii Multiculturale din cadrul Asociației pentru cultură, multimedia și educație democratică Alpha, condus de același universitar. Revista se prezintă ca un volum masiv de 260 de pagini, care are drept coordonate de interes un consistent „Dosar Norman Manea” și o la fel de densă „Anchetă Alpha: De ce scriu? În ce cred?”

Între cei care „interpretează” critic opera marelui romancier român auto-exilat în SUA amintim pe Constantin Cubleşan, Ștefan Borbély, Constantin Coroiu, Ruxandra Cesereanu, Iulian Boldea (care are și un scurt dialog cu autorul), Paul Aretzu, Mihaela Șimonca, Alexandra Tomiță, Aura Maru. La ancheta literară a revistei, des întâlnită înainte de 1989, răspund, printre alții, însuși Norman Manea, Ana Blandiana, Cornel Ungureanu, Ion Brad, Alex. Ștefănescu, Irina Petraș, Ilie Rad ș.a.

Un prim număr de excepție.

Vă prezentăm în pagina alăturată editorialul „Despre cititor” publicat în nr.1-2-3, 2014.

Despre cititor

Cititorul ideal este cititorul care de fapt nu există. Realitatea nu ne furnizează un astfel de cititor, și tocmai de aceea el are un statut himeric, lipsit de contururi pregnante. Geografia în care se situează un astfel de cititor e cea a imaginarului. Nu există decât cititorul real, cel aflat în fața textului, cititorul în carne și oase, fragil, inconstant, capricios sau exultant, cel care se entuziasmează sau se întristează împreună cu autorul, în împrejurările cele mai concrete. Pentru un astfel de cititor textul există cu adevărat, așa cum și viața și destinul lui există cu adevărat. Cititorul ideal e o ficțiune, al cărei portret e alcătuit din frustrările și propensiunile oastre spre ilimitat, din repere semantice imprecise și din contururi imprevizibile ale imaginarului. Există foarte multe paradoxuri ale lecturii și ale cititorului; există o lectură ce își inventează cititorii, cum există un cititor ce (re)inventează textul pe măsură ce îl parcurge, revizitând locurile sale comune, asperitățile și adevărurile sale. În epoca noastră, a globalizării și postmodernismului, prototipul cititorului naiv tinde să aibă cam același statut ca acela al cititorului ideal. Dacă cititorul model trebuie să se adapteze la un „ansamblu de condiții fericite”, „cititorul actual vrea să fie informat la nivel enciclopedic decât să probeze satisfacții estetice tradiționale” (Umberto Eco). Lectura, cu aspectul ei dual, jumătate știință, jumătate artă, cu seducțiile și frustrările pe care le imprimă memoriei cititorului, are aspectul unei rătăcirii într-un labirint inconsistent al sensurilor neștiute și al imaginilor invocate suav, dar niciodată înregistrate cu acuitate.

Pe de altă parte, literatura, cu mirajul ei reiterat, cu strategiile de rafinament și de seducție pe care le pune în joc, are capacitatea de a releva cititorului o promisiune de real, redesenând harta unei lumi ipotetice, un orizont al imaginalului în pragul căruia cititorul adastă cu nesaț neostoit. Tzvetan Todorov remarca rosturile esențiale ale literaturii, într-o carte ce sesiza pericolele ce pândesc literatura (*La littérature en péril*): „Literatura poate multe. Ea poate să ne ajute atunci când suntem foarte deprimați, să ne conducă spre celelalte ființe din jurul nostru, să ne facă să înțelegem mai bine lumea și să ne ajute să trăim. Aceasta nu pentru că ea este, în mod primordial, o tehnică a terapiei afective; revelație a lumii, în același timp, ea poate, o dată ce și-a atins obiectivul, și să îl transforme pe fiecare dintre noi din interior. Literatura are un rol esențial de jucat; dar pentru asta trebuie percepută în acest sens larg și puternic care a prevalat în Europa până la sfârșitul secolului al XIX-lea și care este marginalizat azi, de vreme ce este pe cale să triumfe o concepție redusă în mod absurd. Cititorul comun, care continuă să caute în operele pe care le citește ceva care să dea sens existenței sale, are dreptate, în ciuda profesorilor, criticilor și scriitorilor care îi spun că literatura nu vorbește decât despre sine sau că nu învață decât disperarea. Dacă nu ar avea dreptate, literatura ar fi condamnată să dispară pe termen scurt”.

Cititorul e personajul lecturii, al cărții pe care o citește sau al propriului său destin alcătuit din biblioteca imaginară sedimentată de-a lungul unei întregi existențe. Presiunea lecturii asupra textului îi imprimă acestuia o grație inefabilă, în care tandrețea, rafinamentul, noblețea se întretaie cu necruțătoare acuitate. Scrisul și cititul, textul și opera, autorul și cititorul sunt imaginile metonimice, în oglindă, ale unei ecuații a cunoașterii umane din ale cărei promisiuni, trădări și reverii s-a născut, în fond, „progresul” culturii omenești. Între text și umbra lui, *cititorul*, se întinde vastul, imperceptibilul și imprevizibilul relief al imaginalului, ce desemnează în modul cel mai limpede ambiguitățile și devenirea fapturii umane, cu toate precaritățile, iluziile și deziluziile ei. Revista „Alpha”, care debutează acum, își propune să susțină, dacă se poate, efortul de resuscitare a interesului pentru lectură, într-o epocă în care cultura pare din ce în ce mai puțin prizată de noile generații. Desigur, efortul nostru nu e singular. E un efort comun, al tuturor publicațiilor românești de cultură, al intelectualilor autentici din România, pentru care ideea de valoare și de deontologie culturală mai înseamnă ceva.

TIPĂRITURI RÂMNICENE PENTRU SÂRBI ORTODOCȘI

- Partea I -

Tudor Nedelcea

Despre o carte cu un titlu sugestiv, *Vechi cărți românești călătore*, de Florian Dudaș¹, Al. Duțu aprecia, cu temei, că „nu numai oamenii, ci și obiectele călătoresc, strâng impresii și redau crâmpie de viață din vremuri și veacuri diferite”. „Călătoria cărților” dintr-o provincie în alta, în întreg spațiul locuit de români în granițele lui firești, dar și la românii din jurul României este un act nu numai cultural, ci și social politic, cu valențe încă nevalorificate suficient, în păstrarea unității lingvistice și a identității etnice. Dan Simonescu vorbea despre „o unitate națională în feudalismul românesc datorită circulației cărții românești”². Dar circulația cărților în timp și spațiu, la persoane din diferite categorii sociale și mai ales la românii asupra cărora „lucra” prozelitismul catolic sau protestant ori se exercitau presiuni ale oficialităților străine pentru asimilarea lor prin măsuri uneori coercitive, acest fenomen al „cărților călătore” nu îndeplinea doar misiunea de păstrare a unității neamului și a spiritului național, ci și aceea de „rezistență morală și națională”, fiind „arme eficiente de luptă împotriva aluviunilor străine”³.

Tipărirea unei cărți nu a constituit un scop în sine; ea și-a dovedit menirea în condițiile circulației ei în toate comunitățile românești și dacă de învățămintele ei au beneficiat toți românii. Circulația cărții, mărturisită prin însemnările de pe marginile sau filele albe, dovedește, în același timp, permanența legăturilor interromânești, interesul pentru evenimentele din celelalte provincii⁴.

Cărțile vechi românești „au adunat sufletește, prin viața culturală, pe toți românii laolaltă. Prin ele s-a întemeiat avuția literară comună tuturor românilor. Prin ele s-a întemeiat ceva neprețuit pentru orice popor, căci ele cuprind în sine ceva ce va da forma gândului și simțirii generațiilor ce vor urma: limba literară”⁵.

Plecând de la ideea biblică a necesității traducerii cărților sfinte în limba neamurilor, tipografia români, autentici cărturari ai vremurilor lor, și-au făcut din această axiomă un adevărat program editorial și cultural: „să grăiască în limba cum înțeleg și grăiesc oamenilor”, „în sfânta biserică mai bine a grăi cinci cuvinte cu înțeles decât zece mie de cuvinte neînțelese în limba străină” (Coresi).

Scopul mărturisit al editorilor sau al patronilor acestora este de a tipări cărți pentru „toată semănția românească pretutindenea ce se află pravoslavnică într-aciastă limbă”, rostul traducerii fiind „dar limbii românești” sau „rodului nostru acestui românesc, carele odată și el s-a numărat între puternicile neamuri”. Însuși titlul unor cărți apărute în Moldova sau Țara Românească purtau numele generic de *Carte românească de învățătură* (Varlaam, Iași, 1643) și nu *Carte moldovenească*, iar în răspunsul său polemic la *Catehismul calvinesc* (1645) același mitropolit cheamă pe toți locuitorii cititori „cu noi de un neam români, cu noi într-o credință” la păstrarea tradiției, obiceiurilor „aceleia ce a luat de le moși și strămoși”⁶. Se poate vorbi, în opinia noastră, de un *panromânism* datorită tipăririi și răspândirii cărții românești.

Semnificativ este faptul că prima carte tipărită în spațiul românesc este *Liturghierul* lui Macarie, originar din Cerna Gora (Muntenegru), refugiat la noi din cauza pericolului otoman (ca și călugărul Nicodim, ctitorul vieții monahale românești), după ce făcuse ucenicia la Veneția, în celebra casă editorială a lui Aldus Manutius. Cartea apare la 10 noiembrie 1508, în timpul domniei lui Radu cel Mare, în 256 de pagini, *in quarto* descoperită de Al. Odobescu la Mănăstirea Bistrița olteană, în vara anului 1860. Nevoit să plece din Țara Românească din aceleași motive (amestecul otoman în treburile interne românești), Macarie se refugiază la Sfântul Munte Athos, dar păstrează legături culturale și de prietenie cu domnitorii români, scriind o lucrare cu conținut istoric și geografic *Despre țările dacice*, pios omagiu și recunoștință aduse românilor pentru comportamentul lor în perioada petrecută pe meleagurile noastre. Însuși luminatul domn Neagoe Basarab care, prin misionarismul său spiritual, prin opera sa *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie* și prin magnifica mănăstire ctitorită la Curtea de Argeș, a făcut să se

vorbească nu numai de „Bizanț după Bizanț” (Nicolae Iorga), dar și de „Bizanț în timpul Bizanțului” (Dan Zamfirescu). I se adresează cu deferență, ca unui ce este „ales și pus înaintea noastră de ne luminezi și ne strălucești ca razele soarelui, ca să ne arăți și să ne înveți”⁷.

Contextul politic internațional, lupta dintre imperii pentru teritorii noi, potrivnice țărilor române, a determinat ca, în cele mai multe cazuri, cartea să-i mențină uniți etnic și confesional pe românii „transferați” sub stăpâniri străine și teritoriile lor. Așa este cazul când, în urma războiului austro-turc din anii 1716-1718 și a manifestărilor unor boieri olteni austrofili, se încheie Tratatul de pace de la Passarowitz (1718), prin care Banatul, Oltenia și nordul Serbiei intră sub ocupația austriacă. Prin încorporarea Olteniei la Imperiul habsburgic timp de 21 de ani, Episcopia Râmnicului a fost subordonată Mitropoliei sârbo-ortodoxe de la Carlovitz, care, însă, nu avea tipografie proprie⁸.

În întreg imperiul habsburgic exista doar o singură tipografie cu litere chirilice, la Tirnavia, lângă Bratislava (exceptând Transilvania), fiind sub influență catolică. Prima carte sârbească, *Octoihul*, a fost tipărită în 1493, iar ultima carte, *Psaltirea*, apare în 1638. Aproape un secol sârbii, datorită ocupației străine, n-au avut tipografie. În atare situație, rolul Râmnicului în menținerea dreptei credințe, a unirii ortodocșilor în fața ofensivei protestantismului, calvinismului și chiar a mahomedanismului, în rândul etniilor sud-dunărene, are o încărcătură și semnificație deosebită. Tipăriturile râmnicene aveau misiunea de a asigura „propagarea influenței culturale și politice a Țării Românești [...], lansarea spirituală a poporului nostru în circuitul Europei răsăritene”⁹. Însuși domnitorul Matei Basarab, în predoslovie la *Molitvenicului* din 1653, mărturisește că această carte o dăruiește „tuturor credincioșilor, fie moldovlahi și ungrovlahi, ruși, sârbi, bulgari”¹⁰.

Neavând tipografie proprie, Mitropolia din Carlovitz aducea cărți de la Moscova, Veneția, Viena sau Buda. „Într-o vreme când sârbii erau lipsiți de tipografie, difuzarea cărților liturgice rusești fiind anevoioasă (datorită severei cenzuri), cărțile slavone imprimare la Râmnic au deținut un rol însemnat în viața lor spirituală. Din tiparnița munteană s-au difuzat și în mediul sud-slav un prim manual modern (*Întâia învățătură pentru tineri* a lui Teofan Prokopovici, 1726, 1727, 1737), o carte științifică (*Gramatica slavonă* a lui Meletie Smotriki, 1755) și o primă tipăritură în care se diferențiază serviciul de cult religios de cel oficial în biserica rusă (*Pravilele de rugăciuni ale sfinților luminători sârbi*, 1761)¹¹. Mitropolitul sârb Moise Petrovici solicită țarului rus Petru cel Mare, în 1722, cărți de trebuință școlară, primind 400 de abecedare, 100 de gramatici, dar și un profesor de slavonă și latină”¹².

De altfel, însuși vecinii noștri recunosc meritul tiparniței râmnicene în istoria cărții sârbești. În 1976, istoricii culturii sârbe au sărbătorit împlinirea a 250 de ani de la reînvierea, în 1726, a cărții tipărite pentru ei de către tipografia din Râmnic, după o întrerupere de 38 de ani. Cu această ocazie au editat și o publicație bilingvă (sârbo-croată și română), cu titlu semnificativ *Tipografia de la Râmnic și reluarea tipăririi cărților sârbești la 1726*, publicație de 118 p., îngrijită de Biblioteca Societății Cultural – Istorice „Matica spraska” din Novi Sad, dedicată „celor care au reluat tipărirea cărților sârbești înainte cu două sute cincizeci de ani”¹³.

În istoria tiparului sârbesc, perioada râmnicenă (1726-1761) reprezintă a doua perioadă, o renaștere în plan tipografic, și prima perioadă a tipăriturilor sârbești în epoca modernă, iar prima carte tipărită la Râmnic pentru sârbi (*Întâia învățătură pentru tineri*, 1726), cu text bilingv, în slavona de redacție rusă, „marchează introducerea acestei variante de limbă de cultură în Serbia”, care „ocupă un rol însemnat în istoria bucoavelor românești”¹⁴. Faptul că această carte a apărut în trei ediții (1726, 1727, 1734) denotă ideea de „foamete sufletească” (Matei Basarab) a cititorilor săi sârbi, reprezentând totodată „prima etapă a tiparului râmnicen pus în slujba poporului vecin, punct de răscruce în istoria cărților sârbești tipărite în secolul al XVIII-lea”¹⁵. A patra ediție apare în 1749, tipărită numai în românește, în timpul episcopului Grigore Socoteanu (1749-1773), „un bun român, scriind numai în românește și bucuros să dea credincioșilor săi cărți pe care să le înțeleagă”¹⁶, cu un rol important în evoluția învățământului românesc. În predoslovie, episcopul Grigore Socoteanu menționează destinația cărții: „pentru cea dintâi îndreptare a coconilor”, punând și problema metodologiei predării ei, „iar clericii carii învață pre coconi datorii aceste tâlcuiale singuri pe de rost a le învăța ca să poată mai bine învăța pre coconi și, învățându-i, să-i întrebe răspunsurile”¹⁷, fapt remarcat și de Onisifor Ghibu: „Nota nouă pe care o aduce această bucoavnă e slujba bisericească pe care o dă ca material de lectură, și ecteniile și pricesnele grecești alături de cele românești”¹⁸. Această „notă nouă” determină reluarea unor capitole în *Bucoavna* tipărită la Sibiu, în tipografia lui P. Borth (1795), utilizată aproape un secol în învățământ și biserică. O revistă săsească din Sibiu, în 1797, menționează că aceasta este „bucoavna românească tradițională care de aci încolo își recunoaște, pe încetul, terenul pierdut, ajungând să se generalizeze aproape în toate provinciile românești”¹⁹.

De la tiparnița râmniceană, însă, mitropolitul avea trebuință nu numai de carte școlară didactică, dar mai ales de carte religioasă ortodoxă. Râmnicul a constituit, pentru o bună bucată de vreme, un centru cultural de rezonanță națională și chiar internațională, un centru panromânesc și panortodox. Copierea la Râmnic a unor manuscrise din varii domenii de activitate²⁰ avea să anunțe, ca un buzdugan cultural, apariția unei tipografii, astfel încât o carte de la „Râmnic” devenise o emblemă, „o noțiune etalon”, asemenea unei mărci pentru „un produs de notorietate și de un prestigiu consacrat”²¹. Cătorul acestui așezământ tipografic este marele ierarh, canonizat în 1992, Antim Ivireanul, ales episcop al Noului Severin, la 1705, până în 1708, când este ales mitropolit al Țării Românești. În mai puțin de trei ani păstoriți la Râmnic, Antim imprimă 14 lucrări, în total tiparnița râmniceană editând, în cei 120 de ani de existență, peste 137 de lucrări, adică o treime din titlurile apărute în aceeași perioadă în întreaga țară.²² „Antim, ca editor și tipograf, era antrenat în acțiunea de luptă antipapală pe plan de combatere principială, pe care o desfășurau erudiții teologi ai răsăritului ortodox, slujind, în același timp, ca editor al odraslelor brâncovenești, sârguincioși și studioși elevi ai dascălului Maiota, mentorul lor”²³. După aproape două decenii, tipografia din Râmnic renaște sub păstoria episcopului Damaschin, o dată cu tipărirea unui *Ceaslov* (1724), ceea ce a determinat „să curgă timpul înăluntru cărui noul Râmnic editorial se va înscrie ca prodigios factor cultural bisericesc ce a făcut epocă în istoria cărții românești. Acest Râmnic va fi acum îndrumat după criteriile proprii ce răspund unei orientări bine chibzuite și căreia au rămas credincioși toți ierarhii râmniceni, unul după altul, ca executori ai unui testament nescris, al marelui inițiator, episcopul Damaschin”²⁴.

¹ Florian Dudaș, *Vechi cărți românești călătore*, București, Editura Sport-Turism, 1987

² Dan Simionescu. Prefață la H. Hâncu, *Cartea românească veche. Bibliografie*, Galați, Biblioteca V.A. Urechea, 1965, p. 5

³ I.C. Chițimia, apreciere pe subcoperta cărții lui Florian Dudaș.

⁴ Tudor Nedelcea, *Civilizația cărții*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1996, p. 88-90.

⁵ Nicolae Iorga, *Lupta pentru limba românească*, București, Editura Minerva, 1906, p. 18.

⁶ Apud Tudor Nedelcea, *op. cit.*, p. 89-96

⁷ Apud Tudor Nedelcea, *Geneza ideilor social-politice și filosofice în literatura română veche*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1987, p. 137

⁸ Zezi și Mircea Păcurariu, *Istoria bisericii ortodoxe române*, vol. II, ediția a II-a, București, Editura Institutului Biblic, 1994, p. 633-635.

⁹ Dan Horia Mazilu, *Udriște Năsturel*, București, Editura Minerva, 1974, p. 39-40

¹⁰ Pe larg, în excelentul tratat scris de Gh. Pănuță și Nicolae Andrei, *Istoria cărții, presei și tiparului din Oltenia*, Craiova, Editura Scrisul Românesc / Editura Oltenia, 1994, p. 137-165.

¹¹ Miodrag Milin, *Relațiile politice româno-sârbe în epoca modernă (secolul al XIX)*, București, Editura Academiei Române, 1992, p. 23

¹² Gh. Pănuță, Nicolae Andrei, *op. cit.*, p. 154

¹³ Apud G. Mihăilă, *Tipografia de Râmnic în contextul relațiilor culturale și literare româno-sârbe*, în vol. *Valori bibliofile din patrimoniul cultural național. Valorificare. Cercetare*, Râmnicu – Vâlcea, Muzeul Județean Vâlcea, 1980, p. 34

¹⁴ G. Mihăilă, *op. cit.*, p. 36

¹⁵ *Ibidem*, p. 37

¹⁶ Gh. Moinescu, Șt. Lupșa și Al. Filipescu, *Istoria bisericii române*, vol. II, București, 1957, p. 249.

¹⁷ *BRV*, vol. II, București, 1910, p. 107-108

¹⁸ Onisifor Ghibu, *Din istoria literaturii didactice românești*, ediție îngrijită de Octav Păun. Tabel cronologic, studiu introductiv, note și comentarii V. Popeangă, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975, p. 42.

¹⁹ Apud G. Mihăilă, *op. cit.*, p. 32

²⁰ Costea Marinoiu, *Istoria cărții vâlcene (sec. XVII-XVIII)*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1981, p. 41.

²¹ Corneliu Tamaș, *Vechi tiparnițe la Râmnicu Vâlcea*, în vol. *Tipografii și tipografi la Râmnicu-Vâlcea*, Râmnicu-Vâlcea, 1972.

²² După o altă statistică, aici s-au imprimat, între 1508-1830, 146 de cărți: Barbu Teodorescu, *Carte veche românească (1508-1830)*, în revista *Mitropolia Olteniei*, IX, nr. 9-12, 1959, p. 590.

²³ Virgil Molin, *Cărți bisericești tipărite la Râmnic pentru Mitropolia de la Carlovitz*, în revista *Mitropolia Olteniei*, XX, nr. 7-8, iulie-august, 1968, p. 548.

²⁴ *Ibidem*.

de C. Poenaru

Am ezitat să scriu mai multe în nr.2 din februarie a.c. al BIP despre marele „făcător de presă” Simion-Petre Cichirdan, pentru că am copilărit împreună și suntem prieteni de peste cincizeci de ani. Am amintit doar pe scurt că e născut la 21 februarie 1951. Basarabean după părinți, originari din satul Lipcani, județul Hotin, actualmente în Ucraina, se naște la Râmnicu Vâlcea, orașul unde fusese evacuată și se stabilise familia după trecerea definitivă a ținuturilor din nordul Bucovinei în componența fostei URSS. Colegi de gimnaziu și de liceu, l-am avut colaborator, cu grafică și poezii, la revistele mele manuscrise *Universul* și *Balenele*, editate între 1965-1970, am citit din creațiile noastre și am combătut împreună în cenaclurile literare ale orașului de la poalele Capelei.

Cunoscut ca un artist plastic încă din liceu, când și-a prezentat în picturi în acuarelă și ulei, dar și câteva ucenic în atelierelor sculptorilor Victor Constantin Lucaci din București, după vizitator cu expozițiile sale personale Rm.Vâlcea, Craiova, Târgu Jiu, Cluj-Foștilor Deținuți Politici de la Ocnele

După 1989 desfășoară și o publicațiile locale *Experiment*, 7 zile, *Info Puls*, *Cultura cărții vîlcene*, *Curierul de Vâlcea*, articolele sale - nu exprimând o gândire vie și și fără menajamente, alimentat dintr-o enciclopedice.

plin de rafinament și inteligență fața colegilor (1965) primele sculpturi în miniatură, va fi Gaga din Timișoara și 1989 va surprinde publicul de la Muzeul de Artă din Napoca, dar și cu Monumentul Mari.

intensă activitate publicistică la *Alternativa*, *Monitorul de Vâlcea*, *Publicitatea 1*, *Ocean*, *Semn*, doar pe teme culturale - prospectivă, într-un limbaj direct largă paletă de cunoștințe

În 1992 participă la crearea postului TV *Vâlcea Unu*, căruia îi dă și numele și cu care colaborează și astăzi. Un an mai târziu înființează SC Intol SRL, în cadrul căreia cuprinde și editura Intol-Press sub egida căreia va edita o serie de reviste și cărți. În 2004 deschide (împreună cu Dragoș Comănescu) revista electronică *GlobalArtFusion - Interferența Artelor*, cu adresa www.globalartfusion.com.

Din 2006 devine redactor-șef la revista de cultură *Povestea vorbei* a Societății Culturale „Anton Pann”, pe care o va edita singur din 2011 sub numele schimbat de *Povestea vorbii 21*. Editor al revistelor *Forum* (anuală, ajunsă la nr.10) și *Seniorii* (bianuală), director fondator în 2008 al publicației lunare *Cultura vâlceană* - care face o prezentare scrisă și în imagini a celor mai importante evenimente literar-artistice petrecute în județul Vâlcea. Spirit polivalent, susține lunar o cronică muzicală și una literară.

Încă din 2006 înființează Asociația Culturală a Oamenilor de Știință și Artă "Ecostar 21", care are ca obiectiv produsul, creația artistică și tehnologică în spirit ecologic, în secolul 21, sprijinirea artiștilor independenți. Sub egida acesteia va conduce *Cenaclul Artelor 21*, care va avea și un buletin propriu cu același nume.

Dincolo de efortul gazetăresc deosebit pe care îl depune pentru a scoate la timp toate aceste publicații, căci nu are un colectiv redacțional sau tehnic care să îl ajute, în afara tehnoredactorului care este propriul fiu Bogdan Cichirdan, trebuie remarcate și cheltuielile financiare substanțiale suportate în cea mai mare parte personal.

Tipărește mai multe volume de eseuri, critică și istorie literară și culturală, de proză și poezie: *Zorlescu* (despre viața și activitatea sculptorului, în colaborare cu Mihai Sporiș), *Transfigurări*, *Caietul gri*, *Carmine* și *Poezia, stare de veghe*, *Oglinda-roman open*, *Secolul XXI. Un cetățean între milenii* - roman publicistic, volumele *Interferența Artelor. Critice. Arta plastică*, *Interferența Artelor. Critice. Literatura*, *Interferența Artelor. Critice. Muzica*, toate apărute la Editura Intol-Press.

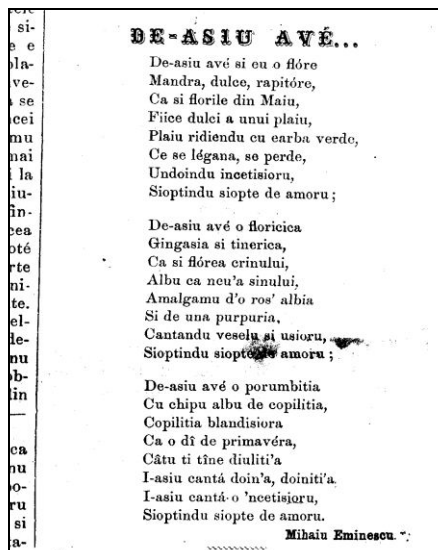
Din 2012 creează și conduce revista on-line *Cultura Ars Mundi*, cu adresa www.culturaarsmundi.ro. Aici va posta romanele *Napoleon Bonaparte* și *Apocalipsa secolului XXI*, *Spiritul 21* și *Aforismele lui Brâncuși* și volumul de poezii *Odiseea Sărutului*, toate creații ale sale on-line. Și tot aici puteți citi și revista noastră *Buletin de istoria presei*.

Vicepreședinte la Forumul Cultural al Râmnicului și vicepreședinte la Societatea Culturală Anton Pann. Este membru al Uniunii Ziaristilor Profesioniști și al Organizației Internaționale a Ziaristilor.

Dacă doriți, puteți găsi câteva referințe critice despre scriitorul și ziaristul Petre Cichirdan în: Petre Petria, *Pagini din istoria presei scrise vâlcene*, 2002; *Enciclopedia Județului Vâlcea* (coord.: Ion Soare), vol.I, 2010; *Istoria jurnalismului din România în date* (coord.: Marian Petcu), Iași, 2012, Constantin Toni Dârțu, *Personalități române și faptele lor*, 2009; Boris Crăciun, Daniela Crăciun-Costin, *Dicționarul scriitorilor români de azi*, Iași, 2011.

• **Tabăra de cercetare de la Șirineasa** din vara acestui an, anunțată inclusiv în revista Universității „Spiru Haret”, a fost deja ocupată de ofertele unor prieteni. Aceștia, înnebuniți de seriile TV americane cu „Vânătorii de antichități”, m-au sufocat cu cererile lor verbale, online și telefonice, sperând să „dea lovitură” scotocind prin sacii mei cu vechituri (ziare și reviste) de la țară. Unii și-au pregătit corturile și sacii de dormit, în caz că nu mai am pături libere. În schimb, studenții de la Litere și Jurnalism, pe care îi așteptam în primul rând, nu s-au înghesuit. Se pare că ideea „practicii în producție” nu-i mai atrage. Mai toți cred că dacă au promovat niște examene sunt și cunoscători ai materiei, că pot să zboare fără a deprinde folosirea cum se cuvine a „aripilor învățării” lor. Până și puii de barză sau de rândunică fac antrenamente înainte de a se avânta într-un zbor de durată.

• **A dispărut o poezie.** Mai multe ziare au strigatperate acum câteva săptămâni că din revista „Familia” nr.6 din 25 februarie/9 martie 1866, de la Biblioteca Județeană din Oradea, a fost tăiată p.68 în care era publicată poezia de debut a lui Mihai Eminescu „De-aș avea”. Gestul este, desigur, unul aspru de criticat, care arată lipsa de cultură și civilizație a unor cititori din bibliotecile publice. În același timp, însă, pierderea nu este atât de îngrozitoare cum au încercat bieții gazetarași să ne arate, căci sunt destule alte colecții întregi ale revistei *Familia* cu poezia respectivă. Pentru protejarea publicațiilor rare de vandalism, tehnica modernă oferă copii digitalizate (vezi imaginea de mai jos), identice cu originalul. Căutați pe site-uri precum [dacoromanica](#) sau [transsylvania](#).

• **“România literară”, an.XLV, nr.40, 4 octombrie 2013, p.11:** De mai multă vreme, revista-fanion a Uniunii Scriitorilor Români publică săptămânal un articol de istorie literară semnat de harnicul cercetător al trecutului literaturii noastre Nicolae Scurtu. În acest nr.40 autorul publică, între alte scrisori, și una adresată de către tânărul poet Ștefan Baciu lui I. Valerian, directorul revistei *Viața literară*. Datată Brașov, 17 noiembrie 1933, corespondența respectivă este revelatoare asupra unor aspecte mai puțin cunoscute din istoria presei literare brașovene. Redăm un mic fragment elocvent: *“Acum vin cu o mică rugămintă. Cred că ați primit nr.1 și 2 din revista mea «Start». Eu vreau să închin n-rul 3 numai și numai poeziei. Pentru aceea vă rog să-mi trimiteți un poem al dvs., cât și câte unul al d-lor Vlaicu Bârna, Ștefan Stănescu, G. Negrea sau alții. Bineînțeles, dacă e posibil. N-rul acesta va apare în 26 no. așa că manuscrisele trebuie să le am neapărat până la data de 23 no.”*

La Notele de subsol, N. Scurtu precizează că revista *Start* a apărut în două numere, septembrie și octombrie 1933, trimițând pentru clarificări la articolul lui Ștefan Baciu – “Cum am făcut *Start* și *Stilet*” în *Călătorii*, Madrid, Colecția *Start*, 1974, p. 108-117 [Reprodus din *Revista Scriitorilor Români*, nr. 9/1970]. Era un „mensual de literatură și critică”, având adresa: Ștefan Baciu/ Brașov/ Lunca Plăeșului. Se găsește la Biblioteca Academiei, împreună cu sora sa de la Brăila *Stilet* scoasă de Horia Ghiea. „Revista își propunea să fie o revistă de avangardă literară, cultivând gratuitatea gidiană și proclamând solidaritatea adolescenților” (Tudor Opreș).

Trebuie arătat, scrie Daniela-Mihaela Florescu în *Reviste și grupări literare brașovene din secolul al XX-lea*, teză de doctorat, Univ. Transilvania, Brașov (2013), că Ștefan Baciu, pe lângă bogata activitate de poet, memorialist, apoi diplomat, “a fost un actor dintre cei mai activi gazetari ai presei brașovene, colaborând la multe din revistele literare brașovene interbelice, cum ar fi *Frize*, al cărei secretar de redacție a fost o bună perioadă și a făcut parte din grupul de membri fondatori, a colaborat la *Prometeu*, la *Front literar*, la revista fostului său profesor Octav Șuluțiu, *Tribuna literară*, dar a și fondat, licean fiind, împreună cu doi colegi din Brăila, revista modernistă *Start*, din care au apărut numai două numere, dar scopul fusese atins: de a-și manifesta ideile moderniste și opoziția față de vechi, mai ales față de rezistența la înnoire.”

CĂRȚILE PRIETENILOR NOȘTRI GAZETARI
Nicolae Sârbu, *Piscina cu pioneze*, Brumar, 2013

Nicolae Sârbu (n.21 sept.1945, Ohaba-Forgaci, jud.Timiș) a fost gazetar mai bine de douăzeci și ceva de ani. Mai întâi la ziarul *Orizont* din Rm. Vâlcea, apoi la *Flamura* din Reșița, orașul unde s-a stabilit definitiv. Rodul preocupărilor sale gazetărești, transfigurate literar, l-a constituit volumul de reportaje *Aurul din aripi*, publicat în 1986.

După 1995, când îi apare prima carte de poezii *Cochetăria cu fulgerul*, renunță treptat la munca epuizantă de gazetar și se dedică exclusiv literaturii, scoțând succesiv alte zece volume de poezii. Ultimul se intitulează, ironic și chiar avangardist, *Piscina cu pioneze*, și e din 2013. Cartea are un ton sarcastic, adesea de un umor negru, cu accente post-moderniste.

● **290 de ani de la întemeierea presei din Haiti.** Se împlinesc aproape trei veacuri de când a apărut prima gazetă din fosta colonie franceză Saint Domingue, denumită apoi Haiti. Era în 1724 când ziaristul francez Joseph Payen venea de la Paris, având cu el mai multe scrisori din partea Regelui care îi permiteau să-și exercite profesia în colonie. Payen aduce echipament tipografic și scoate primul număr dintr-o gazetă din care nu ni s-a păstrat nici măcar titlul acesteia, pentru că guvernatorul Rochelard, care nu agrea ideea de presă, l-a arestat pe îndrăznețul gazetar, apoi l-a expulzat înapoi în Franța, a distrus gazeta și tipografia. Patru ani mai târziu, editorul Antoine Marie va fonda *Gazette de Saint Domingue*, dar și acest jurnal va fi suprimat. De data aceasta de către Versailles, care considera titlul drept subversiv. Cu titlul schimbat, gazeta va apărea până la sfârșitul coloniei franceze.

● **Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” din Constanța** permite accesul liber pe site-ul său la o serie de publicații on-line grupate sub genericul „Periodice dobrogene vechi”. Sunt scanate aici 13 reviste dinainte de 1944: *Astra*, *Aurora Dobrogei*, *Coasta de Argint*, *Colnicul Hora*, *Constanța*, *Farul*, *Farul Constanței*, *Gazeta de Constanța*, *Geana Mării*, *Graiul Dobrogei*, *Litoralul*, *Ovidiu și Viața Dobrogei*.

Am citit, vă semnalăm

***Magazin istoric*, an.XXIII, nr.8 (269), august 1989**

publica două articole de istorie a presei extrem de interesante și acum sub raportul informațiilor, în ciuda viziunilor ideologice speciale ale vremii. Azi vă prezentăm unul dintre ele.

● „*Radio București transmite un comunicat important pentru țară*”. Este scris de binecunoscutul gazetar Eugen Preda. Sunt prezentate o serie de documente inedite din arhiva Societății Române de Radiodifuziune, ca și o reconstituire pe ore și minute a zilei de 23 August 1944 la Radio București, care a culminat cu difuzarea de către Regele Mihai a comunicatului prin care se anunța formarea unui nou guvern, condus de generalul C. Sănătescu, și intrarea României în coaliția cobeligeranților împotriva Germaniei hitleriste. Sunt descrise pe larg inclusiv acțiunile organizatorice de ordin militar întreprinse pentru ca Radioul să poată transmite nestingherit. Se pare că ora la care a început transmiterea Proclamației de la București a fost 22,20, conform rapoartelor Centrului de radioascultare al BBC (Londra) coroborate cu sursele interne din Radio. Forțele germane au încercat să ocupe transmțătoarele de la Băneasa și Bod, să bruiuze emisiunea, să atace chiar sediul Radiodifuziunii Române din str. General Berthelot nr.60 (vezi imaginea de mai jos din 1944), dar nu au reușit.

Primele fanzinuri SF editate de Ștefan Ghidoveanu

S-a născut la 19 aprilie 1955, la Bârlad. Absolvent de ASE, din 1979 se ocupă numai de SF, ca scriitor, traducător, critic, eseist, editor și mai ales redactor mass-media. A debutat în 1982, în ziarul *Tribuna Sibiului* cu povestirea „O colecție de artă”. Este prezent în mai multe almanahuri și volume colective cu texte SF, originale și traduceri. În calitate de editor, a publicat fanzinul *Contact între civilizații* (1983), revista *Nautilus* (nr. 1-3, tipărite), precum și mai multe antologii. A coordonat colecția „Nautilus” a editurii Nemira, colecția „Cyborg” a editurii Pygmalion, imprintul „Fahrenheit” al editurii RAO, colecția SF a editurii Z. A susținut rubrici de informații SF în revistele *Săptămîna* și *Magazin Internațional* (1997), în revista *Radio România* (1998). A tradus și publicat romane și culegeri de povestiri de Philip K. Dick, Gérard Klein, Ursula K. LeGuin, Roger Zelazny, John Brunner, David Marusek, Walter Jon Williams, John Scalzi, Brian Herbert & Kevin J. Anderson, Neal Stephenson, cele mai multe în colaborare cu Cristina Ghidoveanu, soția sa. Din 1983, a început colaborarea la emisiunea de radio *Exploratorii lumii de mâine*, al cărei redactor este din 1990. Din 2011 își reia

activitatea de scriitor, cu povestirea „Emanoil Popescu, supererou” apărută în antologia *Venus — Povestiri erotice science fiction* (Ed. Eagle Publishing House/SRSFF). În 1997 a fost îngrijitor de ediție și colaborator la volumul *Istoria SF-ului modern (1911-1984)* de Jacques Sadoul, apărut la Editura Vremea. În decembrie 2010, pornește blogul *Moshul SF* unde — la rubrica „Cele 1001 de scorneli ale moshului S.F.” — publică povestiri inedite de ficțiune speculativă, semnate de cele mai importante nume ale SF&F-lui românesc. A fost delegat din partea României la mai multe congrese europene de SF. Inclus în *The Encyclopedia of Science Fiction* (1993,1999), *Dicționarul SF al autorilor români de după 1990* (Ed. Nemira), *Dicționarul scriitorilor din Radio* (2004). Numeroase premii literare. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România. (Date preluate de pe <http://moshulsf.wordpress.com>).

*

Pe Ștefan Ghidoveanu, l-am cunoscut prin anii 1982-1983, cu puțin înainte de „celebrul” Romcon 13 (Convenția națională de literatură și arte vizuale SF), anulat cu doar câteva ore înainte de a începe. Eram vicepreședinte al Comitetului Sindicatului din marea Uzină „23 August” din Capitală, răspunzător cu problemele de cultură ale celor 18.250 de membri de sindicat.

Aveam o mulțime de formații artistice, mai toate premiate în Festivalul Național „Cântarea României” – cor mixt de peste 120 de persoane, orchestre de muzică populară și ușoară, echipe de dansuri, cineclub, teatru muncitoresc, recitatori, brigadă artistică etc., care-și desfășurau activitatea la Clubul muncitoresc al uzinei, unde existau săli de repetiții și cea mai mare și mai luxoasă sală de spectacole din Capitală cu 821 de locuri pe fotolii plușate. Aveam și un cenaclu literar, cu apariții la Radio și TV, dar Ștefan nu venea la ședințele acestuia, în care se citeau, de regulă, poezii patriotice. Auzisem, de la diverși colegi de-ai lui, că are și el un cenaclu, dar de literatură științifico-fantastică, ale cărui ședințe se țineau pe la sala de consfătuiri de la Laborator sau prin colțurile uriașelor hale de producție ale colosului industrial.

Eram înclaudat și contrariat că nu-și ținea ședințele la Clubul uzinei, unde exista spațiu adecvat, iar eu însumi eram un iubitor al literaturii SF, pe care o descoperisem prin clasa a V-a, când venisem la oraș, undeva în provincie, la Rm.Vâlcea, și când am început să cumpăr de la chioșcurile de presă aparițiile bilunare ale atât de interesantei și frumos ilustratei Colecții de “Povestiri Științifico-Fantastice” scoase de revista “Știință și tehnică” până în 1974. Așa că mi-am manifestat dorința să-l cunosc, cu intenția clară de a-l atrage cu cenaclul său sub “aripa sindicatului”.

Și a venit într-o zi, cred că prin primăvara lui 1983, adus de secretarul Comitetului UTC pe uzină, unul Malion, parcă. Era un băiat înalt și subțire, foarte tânăr, cu ochelari și cu niște reviste sub braț, din care mi-a dat și mie vreo două. Mi-a zis că nu poate trece cu Cenaclul său SF la sindicate, pentru că majoritatea celor din țară sunt sub egida

UTC, secretarul Malion dându-mi de înțeles că activitatea acestora este supravegheată și protejată cumva de însuși Nicu Ceaușescu, care, cu ajutorul lui Al.Mironov și alții, redenumiseră "literatura științifico-fantastică" în "literatură de anticipație tehnică", editând și almanahurile *Anticipația*. Altfel, cei de la partid nu prea vedeau cu ochi buni SF-ul, considerându-l un fel de "sectă" venită din străinătate și care strică mințile tinerilor noștri, un pericol la adresa orânduirii comuniste.

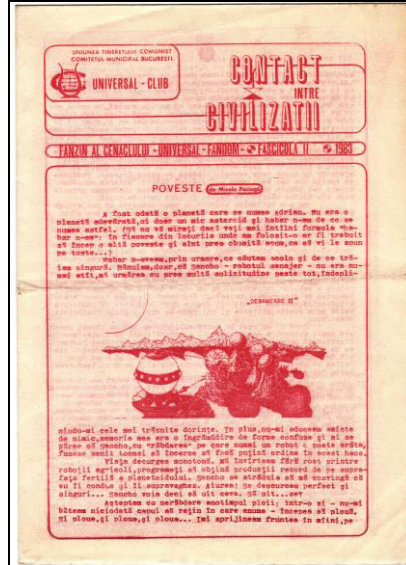
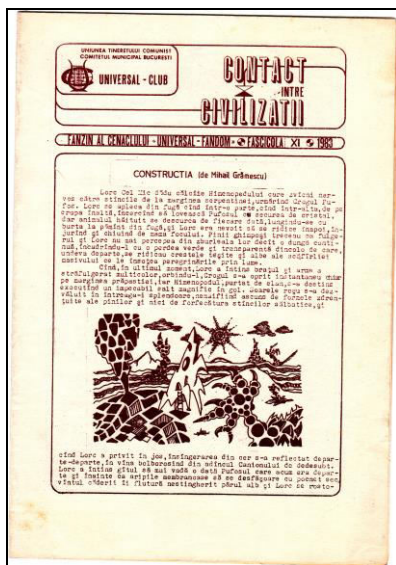
Am înțeles și nu am mai insistat. A intervenit însă Ștefan, care mi-a spus că anul trecut a fost la prima lui Convenție națională SF, intitulată Romcon 12, la Sibiu, și că a luat mai multe premii împreună cu Cenaclul său "Modul 13 SF". Aici a fost prins de valul entuziasmului și a propus ca Romcon 13, de anul acesta 1983, să se desfășoare în București, la Uzinele "23 August". Mai ales că mai toți s-au ferit să se angajeze la organizarea Convenției Romcon 13, considerată ca fiind cu ghinion, căci era... a 13-a ediție. El însă a zis că nu crede în superstiții, acum însă are nevoie de spațiul de la clubul uzinei, atât pentru întâlnirea fanilor SF din toată țara, cât și pentru amenajarea în holul spațios de la parter a unei expoziții de artă vizuală. L-am asigurat de tot sprijinul meu, cu rugămintea ca pe afiș să fie trecută și contribuția Sindicatului de la "23 August", asta pentru a satisface orgoliile șefilor mei.

Apoi timp de luni bune ne-am întâlnit de mai multe ori, punând la punct toate detaliile unei manifestări la care se aștepta să vină câteva sute de creatori și iubitori ai genului literar SF, care, se știa de la edițiile anterioare ale Romcon, erau mai neconvenționali, mai nonconformiști, ca și ideile îndrăznețe pe care le aveau despre viitor. Am confecționat mai multe panouri mari din pânză de sac pe care am prins tablourile vizionare ale tinerilor plasticieni, amatori în majoritate, apoi am adus mesele pe care să fie etalate fanzinurile editate în țară, am aranjat sala pentru consfătuire.

În pregătirea Romcon 13, Ștefan scosese nu mai puțin de 11 numere din fanzinul *Contact între civilizații* doar în acel an 1983. Astăzi nu am mai găsit în Arhiva mea decât fasciculele (căci așa erau denumite numerele) 2, 3, 6, 7, 8, 9 și 11 (de fapt, XI, căci folosea cifre romane), dar niciuna nu este datată și cu luna de apariție. Revista are formatul 17x25 cm, 16 pagini numerotate în continuare, iar cerneala cu care este copiată la heliograf, sau ce aparat de multiplicat va fi folosit pe atunci, are diverse culori: roșu, albastru, verde oliv, galben pai, maroniu. Într-o notiță apărută în nr.II al fanzinului, se specifică: *În ziua de 8 februarie, la sediul său de la UNIVERSAL-CLUB, cenaclul de anticipație UNIVERSAL FANDOM a organizat lansarea primului număr din fanzinul "Contact între civilizații", apărut sub egida Comitetului Municipal UTC București și a "Universal-Clubului", în calitate de gazdă.* Se mai arată că la ședința festivă au luat parte și reprezentanți ai celorlalte cenacluri bucureștene: "Solaris", "Fantastic Club 2001", "Modul 13 SF". Așadar, *Contact între civilizații* este un fanzin al Cenaclului "Universal Fandom", NU al Cenaclului "Modul 13 SF", cum greșit s-a reținut de către unii.

Colectivul de redactare era format în principal din Ștefan Ghidoveanu și Radu-Cristian Nicolaev (prezentarea grafică), la care s-au adăugat pe parcurs, la unele numere, Dan Mihalache, Mihail Grănescu și Nicu Gecse (ilustrații). Tot în 1983 a fost editat și un supliment de literatură străină al fanzinului – intitulat *Mondo S.-F.*, care avea XXIV pagini verde-oliv, capsat profesional, iar printre realizatori îi adăugase și pe Dan Iordache și Ioan Mirea Șerbănescu.

Pe larg despre fanzinuri, ca și despre anularea Romcon 13 - în numărul următor al BIP!

TUDOR ARGHEZI ȘI ZIARUL "GORJANUL"

1. «Directorul ziarului, d. Jean Bărbulescu, îl scoate de 23 de ani.»

În 1946, Arghezi publică în „Adevărul” din București celebrul articol „GORJIUL și GORJANUL”, pe care Jean Bărbulescu, directorul-proprietar al publicației târgujiene, îl reproduce în întregime cu o scurtă notă, considerându-l „o confesiune, care înregistrează totuși în ea destinul unui om, pentru care s-au deschis cu dărnicie porțile atâtor temnițe.” Articolul „dezmoște în noi vechi amintiri” – scrie Jean Bărbulescu în sus-menționatul chapeau – fiind mărturia „aceluiași caracter”, scris „cu aceeași tărie, cu aceeași aleasă demnitate”...

Aflăm, așadar, că în 1946 (la trei ani de la eliberarea din Lagăr), Arghezi continua să citească „Gorjanul” (care, de fapt, circula, la mii de abonați, în întreaga țară, fiind recunoscut pe Federație, ca deținând supremația în presa de provincie).

Apropierea lui Tudor Arghezi de „Gorjanul” lui Jean Bărbulescu s-a produs prin colonelul Șerban Leoveanu, comandantul Lagărului, un om deosebit de constant de valoare.

Dar să dăm curs articolului reluat de „Gorjanul” din 11 decembrie 1946, din „Adevărul”:

Sub acest titlu Zenovie Cârlușea publică în revista *Măiastra* (Târgu-Jiu), an.X, nr.2 (39) 2014 un documentar pe trei pagini, extrem de succulent, despre legăturile lui Tudor Arghezi cu ziarul *Gorjanul*, condus de Jean Bărbulescu, ca și cu județul Gorj și oamenii săi. Punctul de plecare îl constituie celebrul articol „Gorjul și gorjanul” apărut în ziarul *Adevărul* din 1946 sub semnătura marelui nostru poet și reproduș în întregime în nr. 45 din 11 decembrie 1946 al cunoscutului ziar din Târgu-Jiu.

În acest articol, poetul face o adevărată confesiune de iubire față de minunatele locuri din nord-vestul Olteniei, în care are o seamă de „*neamuri de Tudori la Cărbunești*”, și unde oamenii i-au lăsat o impresie de neșters, în ciuda celor trei luni din toamna lui 1943 petrecute forțat în Lagărul de deținuți politici de la Târgu-Jiu. Acolo a citit prima dată ziarul lui Jean Bărbulescu și l-a cunoscut personal pe directorul-proprietar, care, apreciindu-l ca pe unul din scriitorii de frunte ai țării, i-a republicat mai multe articole și poezii, făcându-l familiar numeroșilor cititori ai gazetei din această mirifică zonă. Jean Bărbulescu l-a vizitat pe Arghezi dese ori la închisoare și, profitând de cumsecădenia colonelului Leoveanu, comandantul Lagărului, îi ducea acestuia și câte ceva de mâncare, dar mai ales, își aduce aminte poetul, câte o sticlă de „apă minerală”, care era însă plină cu „*cel mai bun vin sau rachiu*”.

Nici poetul nu i-a rămas dator omenosului director, publicând în nr.46 din 19 decembrie 1943 al ziarului *Gorjanul* un articol-reportaj semnat cu pseudonimul Alfa, scris cu prilejul sfințirii bisericuței din lagăr, în care aduce un emoționant elogiu Gorjului și oamenilor săi minunați.

Ziarul *Gorjanul* a apărut din 15 martie 1924 până în 31 decembrie 1947, „*fiind primul ziar ce are o regularitate a aparițiilor și își continuă activitatea pe o perioadă mai lungă*” (conform *Istoria jurnalismului din România în date*, coord. Marian Petcu, 2012, p.435). Bilunar la început, va deveni săptămânal din 1926, cu o medie anuală de 47 de apariții. Lunga listă de colaboratori cuprinde, în afara gazetarilor locali, și nume de scriitori cunoscuți, precum N. Batzaria, V. Militaru, Octavian Goga, Mihai Lungianu, Alexandru Kirîțescu, Adrian Maniu, Cezar Petrescu, Mihai Tican-Rumano, Tudor Mușatescu, Al.Cerna-Rădulescu, Victor Bilciurescu și alții – ne asigură Vasile Cărbăbiș în *Publicații periodice din Gorj* (Târgu-Jiu, 1978) .

Rostul gazetei atât de îndrăgite de T.Arghezi era, potrivit directorului său Jean Bărbulescu, „*să facă cunoscute tuturor faptele frumoase ce se săvârșesc în județul nostru și aiurea și să aducă de asemenea la cunoștința tuturor relele și nedreptățile care împovărează viața*”.

Director: CONSTANTIN POENARU

Redacția: C. P. 5-50, 053020 București, 5 • tel. 0745/95.29.81

Adresa de contact online: cpoenaru@gmail.com